

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasiló avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10— K
pol leta . . . . . 5— "
četrt leta . . . . . 2-50 "
posamezne številke po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
" " " dvakrat . . . 12 "
" " " trikrat . . . 10 "
za nadaljnja uvrščenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Vabilo

na
XI. redni občni zbor
„Učiteljske tiskarne“ v Ljubljani,
registrovane zadruga z omejeno zavezo,
ki bo

dne 28. februarja 1915,
ob 10. uri dopoldne v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 6.

Dnevni red:

- I. Poročilo upravnega sveta o združnem poslovanju.
- II. Poročilo upravnega sveta o računskem zaključku za leto 1914.
- III. Poročilo nadzorstva o računskem zaključku in poslovanju upravnega sveta.
- IV. Predlog upravnega sveta o razdelitvi čistega dobička.
- V. Volitev v upravni svet.
- VI. Volitev nadzorstva.
- VII. Slučajnosti.

Opomba: Ako bi ta občni zbor ne bil sklepčen, se sklicuje pol ure pozneje drugi občni zbor v istem prostoru in z istim dnevnim redom, ki bo v smislu § 31 združnih pravil sklepčen pri vsakem številu združnikov.

Ljubljana, dne 3. februarja 1915.

Za upravni svet:

Juraj Režek, s. r. Kristijan Engelman, s. r.
predsednik. predsednikov namestnik.

Prihodnja številka „Učiteljskega Tovariša“ izide dne 26. februarja 1915.

Pozivljamo vsa okrajna učiteljska društva, naj med svojim članstvom razvijajo najvztrajnejšo agitacijo, da se vsaj vzdržijo, ako ne dvigne število naših naročnikov. Težki so časi, skromni naši dohodki, a z dobro voljo in s požrtvovalnostjo premagamo vse težave, da bomo lahko s ponosom rekli, da je bila od sile sedanjih razmer jača naša stanovska zavedenost. — Pritegnite v naš krog vse tovariše in tovarišice, ki stoje apatično ob strani! Vsi delujmo in žrtvuimo, da se ohranimo in da bomo tudi vsi vredni bodočnosti, ki prihaja našemu stanu in našemu šolstvu! — Veliko zaslugo za obstoj lista si pridobi vsak posameznik, ki redno in naprej plača naročnino. — Sedaj zbirajmo kamen do kamena, da se ohranimo tudi v tem letu!

Nekatere zanimivosti o M. J. Neratu.

Priobčil P. a. v. F. l. e. r. è.

Proti njegovi volji sem naprosil slav. uredništvo „Učiteljskega Tovariša“, da bi poslali sedemdesetletnico Neratovo v tem listu. Tovarišev urednik je bil tako prijazen in je z veseljem pritrđil. Ravnatelj Nerat pa me je okregal, ko sem mu to povedal, potem pa mi je še pisal: »Čim dalje premišljuješ o Vaši nameri, pisati o

moji sedemdesetletnici, se bojim, da se bo vse krivo tolmačilo. Jaz namreč nisem nikoli bil in tudi sedaj še nisem za kake bombastične slavospeve in sem marveč tega mnenja, da se vsako dobro delo samo hvali, če je res koristilo.«

Tak je Nerat.

Bil je tak tudi pred dvajsetimi leti, ko je praznoval svojo petdesetletnico. Tiho, doma, v najožjem krogu. Pa tudi tedaj se ga je spominjalo slovensko učiteljstvo širom domovine ter mu čestitalo. Zaveza je bila med gratulantí, Deželno slovensko učiteljstvo društvo tudi, in pridružila so se poleg mnogih kranjskih in goriških tudi vsa štajerska okrajna učiteljska društva.

Kaj more M. J. Nerat zato, če ga slovensko učiteljstvo spoštuje ter se rado oprane prilike, da dá svojim čuvstvom duška? Kako bo zameril to tudi meni?

* * *

V prijetnem položaju sem, da pokazem v malo vrsticah M. J. Nerata tam, kjer je glavno njegovo torišče — kot urednika »Popotnika«. O njegovi zaslugi z ustanovitvijo in vodstvom znanstvenopedagoškega glasila slovenskega učiteljstva mi pač ni treba obširneje pisati niti ob Neratovi sedemdesetletnici. (To delo se res samo hvaliti tako, da mi hvale ni treba. Omenil pa bi rad dve krizi, ki ju je moral prestati »Popotnik« tekom svojega življenja, krizi, ki bi ga uničili, da mu ni prišel na pomoč Nerat s svojo požrtvovalnostjo, s svojim idealnim mišljenjem o potrebi takega učiteljskega glasila. Bilo je kriz več; tudi gmotnih; o njih piše »Petindvajsetletnica«; meni sta v mislih uredniški krizi. —

Bilo je dvomljivcev že prej, ko je zagledala beli dan I. številka »Popotnika«. Med njimi je bil tudi takratni idealno navdušeni Fr. Praprotnik. Bil je principialno proti novemu listu — a zaupal ga je Neratu. »Dasi me navdaja bojazen, da bi neusmiljena Parca novorojenemu detetu prezgodaj slabo nit življenja ne prerezala — mnogo marito bridkih izkušenj — tako vendar hočem upati, da se to ne bo zgodilo, temveč da bo dete krepko zraslo, se čvrsto razvijalo ter v kratkem postalo močen in neustrašljiv mož, nam vsem v veselje, Vam izdavateljem v veliko čast. Zatorej tudi jaz iz tega razloga Vaše početje ter mu želim mnogo vidnega uspeha,« je pisal 4. I. 1880.

Da Praprotnikova bojazen ni bila neutemeljena, se je pokazalo prav kmalu. Zadnjič sem govoril o tem, kdaj je prevzel Nerat uredništvo, ter omenil vzroke le mimogrede. Že 28. X. 1881. je pozival takratni urednik J. Lopan: »Glejte tedaj, da se »Popotnik« živ ohrani!« In imel je vzroke. Navzkriž je prišel s celjskim tiskarjem . . . ki je list tiskal, navzkriž z založnikom prof. Žolgerjem ter odpovedal uredništvo. Nerat ga je zato pošteno okregal; pisal mu je 18. XI. 1881.: » . . . to pa se mi dozdeva, da ni imel »Popotnik« pri tej vajeni razprtiji (s tiskarjem Rakuschem! Tako je bilo: spor je bil popolnoma osebnega značaja. Op. pis.) ničesar opraviti, zatorej si se menda pa le enkrat nekoliko prenačil, ko si se uredništvu odpovedal in tako nehote Žolgerju ustregel. Ampak pomagati se tu ni dalo drugače, kakor da se preseli »Popotnik« iz kraja, kjer je nastalo zaradi njega toliko razprtije, ker bi ga ti osebni boji čisto pokopali. Tam so se pridružili še — takrat še skriti — narodnostni boji v Celjskem učiteljskem društvu, kjer je nasprotoval

celo tudi ud »Popotnikovega« konsorcija, tako da so postajala tla vedno bolj vroča. Nerat je bil takrat že v Mariboru in sklenil je, da prevzame »Popotnika« sam in se je pogajal s tiskarjem Leonom. Stvar je napredovala in še v istem pismu piše Lopanu: »Že zadnjokrat sem omenil, da Leon založništvo lista rad prevzame, zdaj pa še Ti moram naznaniti, da je ravno včeraj gosp. Koprivnika vprašal, kaj je, ali »Popotnika« dobi ali ne.«

Stvar pa še ni šla gladko. Leon ni hotel prevzeti izterjavanja zaostale naročnine, Žolger pa je hotel imeti odškodnino, in 18. XII. 1881. že govori Lopan o tem, da morajo objaviti, »da s sedanjim »Popotnikom« nismo v nobeni zvezi več, ker — t e g a nikdar nismo dvomili, da list mora nehati« in še pristavlja: »Piši, kakšna naj bo ta objava!«

L. 1882. se res v Celju za »Popotnika« niso več brigali njegovi ustanovitelji; uredništvo pa je prevzel založnik sam. O stvari piše Lopan 9. V. 1882. tako-le »Za »Popotnika« še zmerom žalujem, osobito sedaj bi nam bil prav živo potreben, ko že »Pädag.(ogische Zeitschrift)« po nas pljuje. Seveda si bral Žolgerjev odgovor. On piše »če je bil samo »Sprachrevisor«, zakaj mu ne plačamo — no! — to še tudi — njemu plačevati. Denar, denar, ti ljubi denar! Od novega leta nisem nobenega lista več videl; v Celju ga ima samo g. Novak (prof. na mešč. šoli), a tudi ta samo prvo poletje. Jaz mislim, da bo »Popotnik« s tem polletjem vrgel svoje sperelo palico za plot, saj ima že vso torbico razcapano . . . Mi smo list ustanovili, on (Žolger) ga ne pusti več iz rok. Če dalje premišljuje to stvar, me tako jeza grabi, da bi s cepinom šel nad deda.«

Kakor vidimo, je bil Lopan temperamentno listu ni bila na korist. Tu je bilo treba preudarnega, mirno in trezno mislečega moža, da je izvlekel voz iz blata, v katerega so ga zavozili po Neratovem odhodu iz Celja njegovi sodelavci.

In Nerat je poprijel. Ne samo, da je voz izvlekel ter preselil l. 1883. »Popotnika« v Maribor, kjer mu je pripravil tla, je sam prevzel tudi uredništvo in lastništvo. »Popotnik« je postal popolnoma njegov. V malo letih se je list okreplil in dvignil tako, da se je zanimal zanj tudi odlični slovenski znanstvenik, pokojni Frančišek Lampe, in pisal Neratu že 22. III. 1888. u prav laskavo priznalno pismo, dne 26. I. 1890. pa je to ponovil z besedami: »Slep bi moral biti, kdor bi prezrl napredek Vašega lista, kakor posebe Vaš neumorni trud.«

To leto se je preuredil »Popotnik«, ki je bil dotodaj list za šolo in dom,« v »časopis za učitelje in prijatelje šole,« in to leto je dobil za svojega sodelavca že tudi H. Schreinerja, ki se izraža v pismu z dne 28. I. 1890. tako-le: »Nova oblika »Popotnikova« mi dobro ugaja in tako tudi njegova uredba. Gotovo prinaša več gradiva, nego mnogi nemški listi. —

Druga kriza je nastala v uredništvu v l. 1904., ko so mislili uničiti »Popotnika« tudi gmotno. Stvar je Nerata silno potrla, in l. XII. 1901. je odpovedal Zavezi, ki je bila že od l. 1898. lastnica lista, uredništvo. »Popotnik« je postal takrat tudi pedagog.-znanstven list, in Nerat je pisal Zavezi: »Želeč, da se slavnemu vodstvu posreči pridobiti za urednika vsestransko izobraženo sposobno moč — po mojem mnenju bi sodil po ustrojni podjetja v »pedagoško-znanstven list« za u-

rednika najbolj šolstvo poznajoč akademik . . .«

Nerat se je podcenjeval. Spoznali pa so njegovo moč drugi. Prvi mu je pisal Zavezin predsednik Jelenc, 5. XII. 1904.: »Popolnoma nepričakovano je prišla Tvoja odgovor. Ali je nepreklicna?«

A homatije so rasle, uredila se je leta 1902. gmotna stran; Nerata so prosili od mnogih plati, naj ne odloži uredništva — v tem še spodaj — in v svoji seji dne 3. VIII. 1903. je sklenila Zaveza: »Glasom soglasnega današnjega vodstvenega sklepa se usojamo prositi, da izvolite ostati še v bodoče urednik »Popotnika« — in je podpisala to naznanitev »Vnadi, da ustrezete naši in tudi občni želji učiteljstva . . .«

Ne samo učiteljstva! Tudi drugi faktorji so vedeli, kaj bi pomenil za »Popotnika« njegov odstop od uredništva ter se izražali, ko so slišali o nameravanem koraku, takole:

Jos. Brinar je pisal v pismu s 26. X. 1901.: Z veliko žalostjo me je navdala novica, da nameravate, č. gospod ravnatelj, pustiti vajeti duševnega vodstva slovenskih učiteljev iz rok. Bogsigave v kakšno strujo in pod kateri vpliv bi v tem slučaju zajadral naš vrli »Popotnik«! Sicer je 22 let skrbnega urejevanja znanstvenemu listu kakor je »Popotnik« že neprecenljiva žrtva na oltarju narodne prosvete, toda upajmo, da se gospod ravnatelj še ne odtegnete izvrševanju tako koristne zadaje ter še ne izvršite svojega sklepa.«

Dr. Jos. Tomišek pravi v pismu s 27. X. 1901.: »Vest . . . me je kar prestrašila! Dobro vem in uvažujem, da je uredništvo za Vas veliko breme; saj mi je znano, koliko rednega posla v svojem poklicu ima vsakdo, ki zavzema Vaše mesto. Tudi Vam rad verjamem, da si želite počitnic po dolgih desetletjih neumornega dela — nihče ga Vam ne privoščí bolj kakor jaz. Ali — v srce me boli, da bo izgubil »Popotnik« z Vami svojo glavo in — srce; tako smo že navajeni, videti Vaše ime in Vašo individualnost združeno s tem najpotrebnejšim slovenskim listom, da se nikakor ne moremo sprijazniti z mislijo: to bo odslej drugače! Redki so pri nas izkušeni možje, ki bi hoteli svojo moč in svoje zdravje posvetiti podjetju, čigar uspehi so le — nevidni; še redkejši pa bodo možje, ki bi prinesli s seboj tudi zmožnosti stati na čelu takemu listu. Jasno je iz vsega tega, kaj bi bilo m e n i najljubše, namreč: Vas videti še nadalje na naslovnem listu »Popotnika.«

29. XII. 1901. je pisal dr. Ilešič: »Dobro je, da vztrajate na svojem mestu; gotovo tudi drugo leto ne boste odstopili. Mi sodelavci Vas bomo radi podpirali.«

Dragotin Pribil pa je poslal 10. XII. 1903. te besede: »Upam, da še bodoče leto žrtvujete svojemu delovanju pri »Popotniku«. Dovolite, da Vam izrazim svoje čisto subjektivno mnenje: »Popotnik« in gospod ravnatelj Nerat, to sta dva neločljiva pojma. Lista brez Vas si skoro misliti ne morem.«

Mislím, da je dovolj iz mnogega to malo. Slovenski kulturni delavci in slovensko učiteljstvo ve dobro tudi danes, kaj ima v u r e d n i k u Neratu.

Kakšnega urednika pa ima list, vedo sodelavci. Stvarén, miren, vedno strogo objektivén brez ozira na sodelavnikovo osebo, brez ozira na njegov temperament. On je urednik, četudi pušča svobodno besedo vsakomur, dokler more . . . dokler se ne razburka strast debate v nevaren val. Dostikrat je že stal med nasprotnikoma kakor med mlinskima ka-